

Gdy rodzic nie rozumie!

Zaburzenia emocjonalno-społeczne u dzieci

Wczesna relacja dziecka z opiekunem wskazuje na to, w jaki sposób dziecko będzie tworzyło kolejne więzi w życiu, jak będzie się rozwijać emocjonalnie, czy rozwinię jakieś formy zaburzenia - czy będzie widziało świat jako pozytywne, bezpieczne miejsce i siebie jako jego wartościową część.

Tak długo, jak długo dziecko jest w stanie stworzyć bezpieczną i trwałą więź z głównym opiekunem, będzie w stanie tworzyć zdrowe relacje z innymi ludźmi.

Przyczyny zaburzeń emocjonalno-społecznych

- przykre doświadczenia życiowe (brak akceptacji, miłości, czułości),
- brak poczucia bezpieczeństwa i własnej wartości,
- konflikty w rodzinie,
- trudna sytuacja życiowa, zawodowa lub finansowa rodziców,
- własne problemy emocjonalne rodziców.

U dziecka, w którego doświadczeniu życiowym przeważają emocje nieprzyjemne, które żyje w atmosferze konfliktów, braku poczucia bezpieczeństwa, nadmiernych wymagań, krytyki, częstych kar, rozwój emocjonalny nie będzie przebiegał PRAWIDŁOWO!

Rodzaje zaburzeń:

- nerwice
- lęk
- moczenie
- obojętność uczuciowa
- zaburzenia łaknienia
- jąkanie
- tiki
- zahamowanie psychoruchowe
- agresywność
- nadpobudliwość

Dzieci nerwicowe

Podstawowym objawem nerwicy, a zarazem jej źródłem jest lęk. Jest to silny stan napięcia charakteryzujący się poczuciem zagrożenia, bezradności, niepokoju, bezsilności. Dziecko w celu uniknięcia przeżywania lęku uruchamia mechanizmy obrony

Urazy psychiczne wywołują nagłe bodźce, wzbudzające lęk, jak: pożar, pogryzienie przez psa, kary fizyczne, przerażające bajki, opowiadania.

Silne działanie urazowe mają także sytuacje rodzinne: kłótnie, bójki między rodzicami, rozwód, śmierć;

Sz szczególnie traumatyzująca może być rola środowiska rodzinnego i przedszkolnego.

Cechy środowiska, które wywołują zakłócenia w rozwoju:

1. Znaczna zmienność wymagań - wyręczanie w domu, a w przedszkolu wymaganie samodzielności.
2. Wzajemna sprzeczność wymagań-gdy dziecko jest za swoje zachowanie jednocześnie nagradzane i karane.
3. Niedostosowanie wymagań do możliwości dziecka.

Lęk

Najczęściej występujące lęki u dzieci w wieku przedszkolnym to lęki: przed ciemnością, przed pozostaniem samotnie w domu, przed zwierzętami czy groźnymi zjawiskami przyrody.

Częstą postacią lęków u dzieci w wieku przedszkolnym są lęki nocne. Badania wykazały, że u 75% dzieci z lękami nocnymi stwierdzono złą sytuację rodzinną i nieprawidłowe metody wychowawcze.

Sytuacjami wywołującymi lęki nocne mogą być także silne wzruszenia doznane poza domem rodzinnym (niepokój przeżyty w przedszkolu, pobyt w szpitalu).

Moczenie

Mimowolne moczenie występuje częściej u chłopców niż u dziewcząt, oraz jako jeden z wielu objawów zaburzeń zachowania niż jako symptom pojedynczy. Badania wskazują na współwystępowanie z objawem moczenia: lęków, drażliwości, pobudliwości psychoruchowej, złych stosunków z grupą rówieśniczą.

Dzieci obojętne uczuciowo

Dziecko, które nie umie nawiązywać kontaktów uczuciowych z rówieśnikami i dorosłymi, nie umie współodczuwać radości i smutków innych osób; którego mimika twarzy jest mało ekspresyjna, smutne, często unikające kontaktu wzrokowego, odtrącające przyjaźń innych, czasem złośliwe i wrogie w stosunku do otoczenia, sprawiające wrażenie, jakby mu nie zależało na uczuciach innych- to dziecko określane jako uczuciowo obojętne.

Przyczyny apatii dziecka wobec otoczenia:

- pozbawienie kontaktu z matką,
- pobyt w domu dziecka,
- zaniedbujące środowisko rodzinne,
- strach przed agresją dorosłych, starszych kolegów,
- przewlekłe choroby dziecka.

Dzieci obojętne uczuciowo odczuwają zagubienie i samotność, a w konsekwencji lęk, który powoduje uwarunkowanie negatywnej reakcji na ludzi.

W przyszłości mogą u nich wystąpić zaburzenia osobowości i zachowania.

Zaburzenia łaknienia

To nerwicowy brak apetytu. Zaburzenie to występuje u około 2/3 dzieci w wieku przedszkolnym.

Zaburzenie apetytu może być reakcją dziecka na:

- podawanie mu takiego pokarmu, którego dziecko nie aprobuje,
- zazdrość o rodzeństwo i o miłość rodziców (w rodzinie gdzie urodziło się nowe dziecko)
- wyrażanie niechęci czy wrogości do rodziców,
- sposób zwrócenia na siebie uwagi i zapewnienia opieki.

U niektórych dzieci nerwicowych obserwuje się wymioty, czasem współwystępujące z anoreksją, czasem istniejące samoistnie jako reakcja na niemiłe przeżycia związane z jedzeniem.

Jąkanie

Jąkanie jest jednym z częściej występujących objawów zaburzeń mowy wieku dziecięcego. Wiek przedszkolny uważany jest za ten etap rozwoju, w którym jąkanie pojawia się najczęściej.

Stwierdzono, że występuje częściej u chłopców niż u dziewczynek. Wśród dzieci jękających się chłopcy stanowią około 80%.

Na obraz jękania składają się:

- objawy kloniczne, które polegają na wielokrotnym powtarzaniu tej samej głoski bądź sylaby
- objawy toniczne polegające na zatrzymaniu wypowiedzanego wyrazu (zacinanie się), czemu towarzyszy często silne emocjonalne i mięśniowe napięcie.

Tiki

Tiki są to nagłe, mimowolne wyładowania ruchowe różnych grup mięśniowych, nie podlegające świadomej kontroli. Tiki, pojawiają się rzadko w okresie przedszkolnym, wystąpienie ich w tym okresie świadczy o poważnych zaburzeniach emocjonalnych. Tiki zaliczane są do objawów nerwicowych, a ich podłoże to silne przeżycia urazowe, wywołane sytuacjami konfliktowymi.

Na pojawienie się i utrzymanie tików wpływają następujące mechanizmy i czynniki patogenne:

- naśladowanie starszych kolegów lub dorosłych, stopniowo przechodzące w nawyk;
- utrwalenie reakcji obronnych;
- nagły uraz psychiczny, np. przestraszenie się;
- długotrwałe traumatyzujące przeżycie wywołane nieprawidłowymi warunkami rozwojowymi.

Tiki cechują się uporczywością i długotrwałością występowania, leczenie więc wymaga indywidualnego podejścia do dziecka i odrębnych metod terapeutycznych.

Dzieci zahamowane psychoruchowo

Dzieci lękowe, u których obserwuje się trudności w kontaktach społecznych i obniżoną aktywność. Wśród nich wyróżnia się:

- dzieci, które charakteryzują się ogromną skrupulatnością i przesadną starannością w wykonywaniu zadań;
- dzieci "podporządkowane -uległe" lub "wyciszone" są małowmne, grzeczne, posłuszne; oceniane jako koleżeńskie i uczynne;
- dzieci "z obniżoną samooceną - zrezygnowane" .

Są to dzieci bierne zarówno w domu, jak i w przedszkolu. Mają poczucie swojej małej wartości, co wyraża się w rezygnowaniu nawet z prób podejmowania działań z powodu krytycznej oceny samych siebie. Są apatyczne, powolne i przygnębione.

Niezmiernie wrażliwe na drobne nawet przejawy dezaprobaty i odrzucenia uczuciowego ze strony innych osób. Jeśli napotkają na jakąkolwiek trudność- szybko rezygnują, często płaczą;

- dzieci "nadwrażliwe- są bardzo skryte i powściągliwe, nie ujawniające swoich przeżyć. Czują się różne od innych dzieci, unikają ich towarzystwa wybierając samotne zabawy; męczy je hałas i ruchliwość otaczających rówieśników. Ich nadmierna wrażliwość emocjonalna powoduje unikanie nadmiernych bodźców, stąd izolowanie się od kontaktów z innymi.

Dzieci agresywne

Za agresywne uznaje się dziecko, które wywołuje konflikty, bije inne dzieci czy skarży się na nie, przedrzeźnia lub wysmiewa, jest aroganckie w stosunku do rówieśników i dorosłych, brutalnie narzuca kolegom swoje zdanie lub formy zabawy. W zachowaniu prezentuje też wrogość, nienawiść do ludzi, zjawisk czy przedmiotów. Wszystkie wymienione czynności agresywne cechują się uszkodzeniem lub wyrządzeniem komuś krzywdy, w ich rezultacie powstaje szkoda cierpienie i ból. Czynności agresywne są niezgodne z normami i zasadami współżycia społecznego

Wszystkie przejawy agresywnych zachowań powinny być obiektem zainteresowania i troski zarówno rodziców jak i wychowawców.

Agresja fizyczna to bezpośrednie zadawanie bólu innym osobom. W momencie wybuchu gniewu dziecko rzuca się z pięściami, bije inne słabsze dzieci, niekiedy gryzie i drapie.

Akt nie zawsze skierowany jest na tę osobę, która wywołała agresję. Często, jeśli przyczyną jest np. zakaz osób dorosłych, nauczyciela, agresja fizyczna kierowana jest na inne słabsze osoby z otoczenia: młodszego rodzeństwo, kolegów zwierzęta lub wyładowana jest poprzez niszczenie przedmiotów. Jest to tzw. agresja z przeniesienia. Występuje szczególnie wtedy, gdy dziecko na podstawie wcześniejszych doświadczeń może przewidywać, że za czynności agresywne skierowane na osoby dorosłe zostanie ukarane.

Agresja werbalna występuje wtedy gdy dziecko nie wchodzi w bezpośredni fizyczny kontakt z osobami lub przedmiotami, a powoduje ich cierpienie poprzez wyśmiewanie, złośliwe uwagi, jest aroganckie przezywa lub skarży.

Agresja i radzenie sobie z nią należy do codziennej pracy wychowawców.

Dzieci nadpobudliwe

Dzieci te łatwo wybuchają złością, krzykiem czy płaczem w sytuacjach, które u innych nie wywołują tak gwałtownych reakcji. Nie potrafią spokojnie i cierpliwie pokonywać trudności, jakie powstają.

Reakcje emocjonalne tych dzieci są gwałtowne, nieproporcjonalnie silne do działającego bodźca.

Przyczyną jest przewaga procesów pobudzania nad hamowaniem wynikająca z określonego typu układu nerwowego. Dzieci nadpobudliwe charakteryzują się słabym, nadpobudliwym, labilnym układem nerwowym; szybko męczą się wykonywaną pracą, pobudzenie silne trwa krótko ustępując miejsca trwającemu także krótko hamowaniu ochronnemu. W efekcie są to dzieci łatwo nużące się, męczliwe, niewytrwałe w działaniu.